

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Csapó-utca 373. sz.</p>
--	--	--

Ev. reform. tanáraink nyugdíjazása.

A ki ev. reform. felsőbb iskoláinknak és azok tanárainak az államhoz és felekezetünk egyeteméhez való jelen helyzetére csak egy komolyabb pillantást vetett is, első tekintetre egyebek között két feltűnő jelenséggel találkozik.

Negyedfél százada, hogy a magyar ev. reform. egyház saját érdeke mellett egyszersmind nemzeti közművelődésünk szolgálatára, tagjainak kiapadhatatlan áldozatkészségével, a sötét századok üldözése között, mint a regebeli madár fiait, melengető szárnyai alatt ápolta, szíve vérével táplálta iskoláit. És a midőn iskoláit a hazai közértelmesedés javára erejének megfeszítésével ma is folyton fejleszt, lankadatlanul tökéletesíti: ugyanakkor saját szegénységének rovására évről-évre ezeket és ezeket hoz áldozatul az államnak, önvállaira vevén a terhet, mely különben az országra néz vala. Ev. reform. felsőbb iskoláinknál soha egy felekezeté sem szolgálta hűségesebben nemzetünk ügyét. Habár külföldi minta után indul kezdetben, majd idomul időről-időre: tősgyökeres magyarrá lesz az, s mint ilyen sohasem szolgált idegen hatalom érdekeinek, a külföldre nemzetellenes célzattal sohasem tekintett.

És mindezekért az államtól soha jutalmat nem nyert, de nem is várt; voltak idők, a midőn szerencsésének tartotta, ha nem üldöztetett, sőt a jobb kor földerültével is beérte vele, ha véren váltott jogaiban nem korlátoztattott. Korunkat a testvéri egyenlőség korának szeretik nevezni szóban és írni a türelmes papíron. És mégis mit tapasztalunk? Midőn alkotmányos nemzeti kormányunk vette kezébe hazai tanügyünk vezetését is; midőn az állam hatalmas erejével kezdte fejleszteni és erősíteni meglévő iskoláit, midőn ezek mellé áldozatot nem kimélve újakat létesített: ugyanakkor kezdetét vette a felekezeti, főleg ev. ref. közép- és felső iskoláink mesterséges háttérbe szorítása, igaztalan lenézése és méltatlan gyanúsítása. Alig van gyarlóság, melyet az állami iskolák alsóbb és felsőbb emberei sajtó utján is, a nélkül, hogy igaz urát tudták volna adni, rovásunkra ne irjanak. Iskoláink voltak kivé-

tel nélkül szerintök a szabálytalanságok fészke, tanáraink a képzetlenség mintái, mintha azok a fényesen ellátott állami középiskolák mindannyian a rend, tanáraink a képzettség szabadalmazott és szemenszedett képviselői lenének.

Majd jött a Középiskolákról szóló 1883-iki t. cz. Ez ismét törvényes jogaink tetemes részét az állami érdekek jelszava mellett viszonzás nélkül áldozatul követelte, sőt tanárképzési jogunkat kétségbe vonta; míg e törvény középiskoláinkra rendelkezései folytán több helyen alig megbirható terhet rótt, addig a pénzügyi hatóság fillérenként megtakargatott ösztöndíj- és tápintézeti alapunkat itt-ott adó alá vetette. Ha középiskoláink egyike vagy másika nagyon mérsékelt anyagi helyzete folytán, az újra rendezés következtében már eddigelé az államsegélyére szorult, vagy jövőben szoruland, megnyerheti azt, de csak úgy, ha érte felekezetünknek törvényszentesítette s még eddig meghagyott jogainak tetemes részét ajánlja fel ismét újabb cserében. Midőn ugyanezen t. cz. tárgyalásakor szóba hozott a prot. felsőbb iskolák tanférfiainak nyugdíjazása s elmaradott özvegyeik s árváik segélyezése: a közoktatási miniszter ur egy ez ügyre vonatkozó törvény iránt tett ugyan ígéretet, de annak beváltása nemcsak mind máig kegyesen írott malaszt maradt, hanem midőn közelebb a képviselőház az ösmeretes nyugdíjjavaslatot tárgyalta: úgy a pénz-, mint a közoktatásügyi miniszter ur merev felszólalásaikban ridegen elutasították, a felekezeti tanárok nyugdíjazására vonatkozó indítványokat. Hol itt a méltányosságnak csak látszata is? hol avagy csak figyelembe vétele is ama szolgálatoknak, melyeket iskoláink és tanáraink negyedfél századon annyi önzetlenséggel hoztak nemzeti közművelődésünknek?

Azonban — bocsánat öszinteségünkért, — mi ev. ref. közép- és felső iskolai tanárok egyházunk egyeteménél sem találtuk meg újabb időben azt a figyelmet, melyet talán jogosan megvárhatánk. Szinte dogmákká lett a gyakorta hangoztatott felfogás, hogy a prot. egyház és iskolái az anya és leánya benső viszonyában állanak. Valóban az

egyház eleitől fogva ápoló kebelén melengette iskoláit, de viszont ez a gyermek hűségével fizette vissza, mint gazdag talaj a bele vetett magot százszoros gyümölcsével, az anya meleg gondozását. Nevelt annak időről-időre erős oszlop-férfiakat, magas lelkületű leányokat és áldozni kész egyháztagokat. Bizonyára valamint ev. reform. iskoláink csak az anyaegyház kebelén virulhattak fel: viszont egyházunk is csak iskoláink hű segedelme mellett daczolhatott az idő viharaival. Két tényező benső kapcsolatban egymással és szorosan egymásra utalva.

És mégis, midőn zsinatunk egyházunk és iskoláink ügyét rendezte, intézkedett sok minderről, csak közép- és főiskoláiról s azok tanáiraikról felejtett el kellően gondoskodni. Conventünk közelebb kiadta a rendeletet, hogy a lelkészek nyugdíjazására, özvegyeik és árváik gyámolítására a közalaptól egy nyugdíjalap létesíttessék; csak tanárainknak jövőjéről, azok özvegyeinek és árváinak sorsáról felejtkezett meg mindenki. Tehát a százados viszony melegét kioltotta a jelenkor s az anya meghidegült leánya iránt? Vagy a két tényező egyenként oly erős már, hogy egymás támogatására nincs utalva? Nem hihető.

A tudott előzmények után reménylhetjük-e mi ev. ref. tanárok netaláni tehetetlen korunkra saját sorsunknak, halálunk esetére özvegyeink és árváink jövőjének csak némi biztosítását is, a mi iskoláink és tanfőúrjaink iránt oly hideg kormánytól? Engedjük meg, hogy igen; tegyük fel, hogy az illető miniszter ur akkor a mikor felénk is tekint: de e sorok írója legvérmesebb reményeiben sem tudja elképzelni, hogy a kormány-nyujtotta segély jogos várakozásunkat kielégítse. Nem alaptalan az aggodalom, hogy a kormány segélye busás befektetést kíván majd a tanároktól, a pénzbeli áldozat mellett talán újabb jogot egyházunktól. Áldozat nélkül a dolog bizonyára nem fog menni s az alap végre is az államé lesz. És ne feledjük: ha az állam nyugdíjazza tanárainkat, e tény okvetlenül rést ütne azon bensőséges kapcsolaton, mely az eddig föltétlenül egymásra utalt egyház és iskolái között, oly erős köteleket képezett.

Ne tegye senki azt az ellenvetést, hogy itt és ott épen ev. ref. egyházunk több-kevesebb támogatásával egyes iskoláink tanári testületeinek vannak immár nyug- és gyámintézeteik. Hála Istennek és szerencséje felekezettünknek, hogy vannak, de hisz egyházmegyénként lelkészi gyámoldák sem hiányzanak s conventünk még sem találta fölöslegesnek a föntebb érintett intézkedést. Mi tanárok e részben jobbra nagyon későn ébredzünk. Ne hunyjunk szemet rá, ez intézmények többnyire zsenge korukat élik, köztük a legizmosabbak is csaknem kivétel nélkül alimizsnánál alig nyujtanak valamivel többet. Aztán ez intézmények nem egyszersmind a felekezet tulajdonai-e? Elösmerjük, támogatott létesítésükben az egyház, de tet-

tünk érték korlátolt erőnkhez mérten mi tanárok is. És a midőn tettünk, cselekedtünk nemcsak magunkért és mieinkért, de tettünk az utókornak és egyuttal felekezettünknek is. Ez, ugy hiszszük, szinigazság.

Mi volna tehát szerény kérésünk? Karolják fel egyházkerületeink kegyesen tanárainknak nyugdíjazása ügyét. Utasítsák a conventi bizottságot, hogy midőn a lelkészi nyugdíjintézet tervezetét készítik, vegyék számba tanárainkat is. Az ev. ref. egyház és iskola eleitől fogva egy volt, ápoljuk ez egységet a késő jövőre is. Szilárdítsuk a régi kapcsolatot egy újabb kötelekkel; mert a jövőt nem tudhatjuk; de az bizonyos, hogy a két tényező benső összeforradása a virágzás kuffeje lehet a békében s erős vár a megtámadtatások ostromában.

—ó—y.

Vallásos elmélkedés a feltámadás ünnepén.

Az igehirdetés magasztos, fenséges és nagy horderejű munka. — Az ige a láthatatlant, a végetlent hozza viszonyba a láthatóval, a végessel, Istent az emberrel. E viszony Isten és ember közt alapja a vallási eszmének, a vallásanyagának. E viszony felfogása s ismerete minél tisztább, minél világosabb és észszerűbb: annál tisztább és világosabb a vallás, ennek lényege s az istenről fogalom.

Istenismeret és hívés nélkül tehát nincs vallás, s nem fejlődhetnek ki vallásos eszmék; a vallási eszmék létalapja Isten, eredménye, végcélja szellemi nevelés, erkölcs nemesítés.

Az igehirdetésnek már Istenre kell irányulni, eszménk, gondolatunk, vallásos érzelmünk Istenben központosuljon.

Kereszttyén elveink s tudalmunk szerint a biblia azon alapkönyv, mely az igehirdetés tárgyát, anyagát magában foglalja.

E könyvből kell reformált lelkésznek az igét hirdetni, ebből kell az ember szívét, gondolatát felemelni a láthatatlan, megfoghatatlan Istenhez, ebből kell az embert, — mint érzelmi és okos lényt — nemesítő erényeket felmutatni, sőt azok követésére buzdítani.

De milyen legyen az igehirdetési mód s modor, mely a szivekig hasson, a veséket átjárja, lelkesítsen, emeljen, nemesítsen: nagy kérdés, fontos feladat az igehirdetés körében.

Kell, hogy együtt munkáljon itt szív, lélek, tudomány, hit, buzgóság és meggyőződés. Ha ezek hangján szól a lelkész, úgyhiszem, vagy legalább gondolom, lelki épület lesz a hallgatóknál tapasztalható, talán nem lesznek üres templomok, mely miatt sokfelől emelkednek panaszok.

Lelkésznek legszentebb hivatása, legfontosabb kötelessége az emberiséget nemes erényekre, tiszta erkölcsökre nevelni, tanítani. Ugy de miáltal eszközölheti ezt a lelkész? Szerintem ha Istent a legnagyobb fenségben, erkölcsi tökély-példányban, mindentudó, mindenható hatalmában mutatja fel hallgatóinak.

Isten legnagyobb, legfőnségesebb és legsudálatosabb a természetben. „Csudákkal teljes a természet temploma.“ A természet tárgyaiban szemlélhető az alkotó, teremtő és megtartó isteni erő, bölcsesség és czélosság. A legigénytele-

nebb kis féreg, mint a sivatagok rettenetes oroszlánya, a porból alig kinyuló fűszál, mint a magos büszke czedrus, a sötét völgyek, mint a felhőkig magasló bérczek, a csergedező patakok, mint a mélységes tenger, földünk, mint az ég milliárd csillagai, Isten alkotó, teremtő és gondviselő erejét, hatalmát s végtelen bölcsességét predikálják. „Isten nagy a nagyokban, bölcs a kicsinyekben.“

A természet e csudaműveit tegye már a lelkész egyházi beszédei tárgyává, alapjává. Vegye fel egyszer, például a napot, magyarázati tárgyul, hivei értelmi felfogásához alkalmazva magyarázza meg nekik a nap lényegét, fényét, földüktől távolát, szóval minden tulajdonságait, miután ezeket kifejtette, emelje fel hallgatói szívet és lelkét ahhoz, ki a napot teremtette, ki fényt adott annak, s utját kimérte. Hasonló módon elmélkedjék hallgatói előtt a természet más-más tárgyairól. milyenek hold, csillagok, villámok, levegő, hó, eső, hegyek, tengerek, föld, ennek állat s növényországa, az embernem, mindezekben csudáltassa az isteni nagyságot, bölcseséget; alig gondolható, hogy midőn ezáltal egyrészt az emberi értelem fejlődik, az okosság nevedik, az elme világosodik, az eszmék tisztulnak; másrészt a szív, a minden erények rejteke, vallásos érzelmekre ne gyuladna, s nemes cselekedeteknek ne lenne létrehozója.

Ily működés, ily tanítás által lesz a lelkész valódi tanítója a szépnak, így emelkedik fel tudománya által hallgatói szeretete és becsülésébe, így hinti el az erkölcsiség magvait a szívbé, gyökereztetni meg abban az erényt s a vallásos érzelmeket.

Hinni szeretem, vagy legalább reménylem, hogy ily tartalmu egyházi beszédek közkedvességet nyernének, lelki örömmel hallgatnák a hivek, mint eszmekörüket szélesítő világosító beszédek, egyszersmind jótékony hatásuk lenne erkölcsi nemesbülésükre.

A lelkész belátása, értelmessége, idő, körülmények, esztendő szakaszai megmutatják, mikor, melyik természeti tárgyat tegye a lelkész magyarázata alapjául. A kifejtés, előadás legyen egyszerű, felvilágosító, vonzó. Céltevéstett volna, ha a lelkész e tárgyakat a tudományos könyvek lapjaiból kiírva vinné az egyházi szószekebe.

Valami kis részben ismeretes vagyok egyházi irodalmunk régibb, újabb és legújabb szónoki termékeivel; ily forrásu, irányu és tartalmu templomi beszédek nem emlékszem, hogy olvastam volna. Azonban, hogy én nem tudom egyházi irodalmunknak ily terményei lehetnek, — csálhatlanságot magamnak nem tulajdonítok.

Tudománytanítás, ismeretterjesztés, keresztyén nevelés, erkölcsnemesítés nagy, fontos és szentfeladatok; lelkipásztorok kik ezekben hivek vagytok többre fogtok majd bizatni attól, kinek nevében most az igét hirdetitek.

Vajha életem est alkonyán olvashatnék még ily irányu és tartalmu egyházi beszédek!

Ma a feltámadás ünnepe; vajha életet feltámadást keltene ezen husvét ünnepi elmélkedésem.

Adja az ég.

Kisujszállás, 1885. ápril 5. husvét ünnepén.

K. Hajdu Lajos,
lelkész-tanár.

Válasz Kovács Lajos urnak.

(Folytatás.)

A jelzett számban tett közlemény záradékul mondja a „Válasz“: „Mint a bibliai történetek“ (azonban a mi álláspontunkon csakis az ó-szövetségi, vagyis zsidó történetekről lehet szó), „tanításának egyik anyagi céljáról, éppen oly körültekintéssel és szerencsével szól a cikk a népiskolai tanügyi bizottság véleményének többi részéről is.“

Ámde mi állásunk és hivatásunkból folyólag tisztában vagyunk a bibliai történetek tanításának — mellőzve a nagyon elvont anyagi cél kifejezést — valódi céljával, mely nem lehet más, mint a tisztán keresztyéni hitágazatok és erkölcsi törvények, sőt magunkhoz közelebb jöve az ev. reform. egyház elveinek megismertetése s az azok szerint való élet alapjának megvetése, — vagyis keresztyén ev. református hiten alapuló erkölcsi élet lehető megalapítása; és már ezen egyedüli cél tartva mindenkor szemünk előtt, a tőlünk telhető s minden személyes érdektől és ámbicziótól távolálló körültekintéssel igyekezünk a „Vélemény“ okaiul felhozottakkal szemközt egyéni nézeteinket kifejtetni, hogy minő szerencsével?! azt sem a „Válasz“ írója, sem mi, mint érdekeltek el nem dönthetjük. És ha részéről még több ferdtetés, félremagyarázás s megszegyeníteni akarással találkoznánk is, fogunk tudni részint szándékunk tisztasága és önzetlenségéből, részint a szentírás egyes helyeiből megnyugvást és békességes türelmet méríteni, s ezek mellett magunkat szerencsétleneknek érezni nem fogjuk.

Majd a „Debreczeni Protestáns Lap“ 33-ik számában jön egy kathedrából tartott professori előadás, mely pontozatokba foglalva annyit mindenestre sejteni enged, miszerint a „Válasz“ írója olvasta és leírni képes az ez idő szerinti, népnevelés terén általánosan uralkodó elveket s nézeteiket, csak hogy a vallás tanításánál nem veszi figyelembe a gyakorlati, gyermeknevelő paedagogusok által követett azon utat, mely a gyermeki értelem fejlesztésénél mindig az ó gondolat és ismeretköréhez álló tárgyak és események megvilágosítása és megerősítése után halad át a távolabb esőkre s fokról-fokra eszközli a gondolkozást s ismeret kibővítését, — valamint a gyermeki kedély tisztán tartása s nemesítése végett a vonzó, szelid és gyöngéden megható példákat állítja elő, hogy ezek költsék fel bennök a jó és nemes tettek iránti vonzalmat. Ezen eljárásnak a falusi népiskolában annyival inkább érvényesülnie kell, hogy ha a nevelés és tanítás valamely elháríthatlan kényszerítő körülménynél fogva megszakad, sőt teljesen megszűnik, a növendék arról, a mivel élethivatásában közvetlenül találkozik, a minek foglalkozása és körülményei között tényleges hasznát veheti, mindazt az alkalom és idő kimértségéhez képest ismerje s életviszonyaira alkalmazni is képes legyen; s éppen ezen szempontból kifogásoljuk mi a „Válasz“ írójának azon rendszerét, mely a ker. vallás tanítását illetőleg — népiskoláinkban az ó-szövetségi, vagyis zsidó történetek bő mértékben és a mostani terjedelemben való tanítására fekteti a fősúlyt, egyedüli helyes és nélkülözhetlen alapnak tartván a történeti fejlődést, melyen nemcsak a vallás s az emberi nemzet áthaladt, hanem nagyjából áthalad minden ember.

Nagyon helyes és megtámadhatatlan állítás, úgy a ma-

gasabb tudományosság, mint a megbeszélés alatt levő tárgyhöz viszonyítva, a szakértői vallásosság szempontjából azonban ennek falusi népiskoláinkban lehető bebizonyításánál bárki is azon leküzdhetlen akadályba ütközik, hogy a növendékek a mostani tanmódszer és berendezés mellett a történeti fejlődés minden mozzanatainak fokozatos egymásutániságban vezetnének el a keresztyén hitigazságok és erkölcsi törvények ismeretére, — a tanításnak, az oktatásnak nem lesz alanya, mert a növendékek elébb elhagyván az iskolát, mint sem az eszmék és történetek fejlődésének halmazán keresztül igaz keresztyén hit- és erkölcs alapra szert tehetnének, és így az ó-szövetségi, vagyis zsidó események s az azokban jelentkező konkrét alakok s a belőlük levonható tanuságok sem mint történeti fejlődés, sem mint anyagi cél nem szolgálnak olyan alapul, melyre tovább építeni lehetne már csak azért sem, mivel legtöbb esetben a műveletet, vagyis kísérletet nincs kin végrehajtani, s ha például eként megmentetnék a történeti fejlődés, a tananyag és alak, vagyis ezen elvont paedagogiai elvek szigorúan keresztülvitetni akarnának, a valódi cél elérése tétetik kockára, megmarad a fürdővíz, a gyermek kiöntetik.

Senki nagyobb méltánylattal nem viseltethetik a tudományos elmélet, az akadémikus fejtegetések iránt, mint mi, de arról aztán nem tehetünk, ha a gyakorlati kérdések megoldásánál az életbe léptetés és kivitel módozatainál csakis a célszerűség és hasznosság bir előttünk döntő befolyással, különösen itt ezen vitatott tárgynál, hol az általános nevelési elvek és műveletek szelleme ellen sem gondolunk vétkezni akkor, a midőn azoknak csakis alkalmazását szeretnők a kor és helyzet által előnkbe állított kívánalmakhoz képest haszonnal beállítani; innen van az, hogy a keresztyén hit- és erkölcsstan igazságainak népiskoláinkban való tanítását — a megfelelő elvi nézetek lehető figyelemben tartása mellett, — hasznossági szempontból fogjuk fel s ítéljük meg, és már e tekintetben az új-szövetségi bibliai történetekből kifejtett keresztyén hitágazatok, szertartások és erkölcsi törvények ismeretére, az azokon alapuló hitteljes élet lehető megvalósítására helyezük a fő súlyt, a mit pedig a „Válasz“ írója nemcsak megoszt, sőt — ugylátszik — a válástánításnál kiváló és különös előnnyel ruházza fel az ó-szövetségi, így a zsidó történeteket is, azoknak e téren egyedüli és mellözhetetlen tulajdonságokat és érdemet akaráván biztosítani.

És most tegyük meg a próbát, mennyiben szerencsés a pontozatokban foglalt némely elvek felállításával, melyekről az mondatik „különösen illenek az ó-szövetség történeteire“ s az első pontban azon elv van letéve, „hogy az ó-szövetség az az alap, melyen a keresztyén vallás felépült; az a kezdet, hol a szellem-isten fogalmát először kifejtve találjuk.“ Nem szándékunk ezen ügynél theologiai értekezletet írni, miután azt sem idő, sem célszerűnek nem tartjuk, nem szándékunk — mondjuk — a felett tudományos vitatkozásba bocsátkozni, hogy miért és milyen mértékben épül a keresztyén vallás az ó-szövetségen, annyivalinkább, mert mi nem is foglalkozunk az ó-szövetséggel, hanem csakis annak a népiskolákban ez idő szerint taníttatni szokott történeteivel, — a melyek bár az ó-szövetségben foglaltatnak, mégis csak zsidó történetek; — mindamellet legyen szabad annyit mondanunk, hogy midőn mi az ó-szövetségnek főérdemül eddig a monotheismus, vagyis az egyistenhívés jellegét gondol-

tuk lenni, a „szellem isten“ fogalmának kifejtésével tisztában nem vagyunk, ugyanis mi a bibliában ily kifejezést „szellem isten“, vagyis istennek ily meghatározását, tulajdonságát nem találjuk, sőt isten felséges és tökéletes voltával szerintünk nem is összeillő, ez bizonyosan az újabb tudományos kutatásoknak legújabb vivmánya, melylyel, hogy mi akar lenni, magunk sem vagyunk teljesen tisztában. A gyermekek előtt ennek s ellentétének fogalmát fejtegetni annyivalinkább célszerűtlennek és idővesztegetésnek tartjuk, mivel a keresztyén szülőktől származott s keresztyén tanítók vezetése alatt álló népiskolai növendékek, sőt a már felnőtt s templomba járó ev. református hívek sem ismernek s nem hisznek több istent, mint egyet, ez pedig láthatatlan lélek, (nem pedig szellem) melyről a legvilágosabban és legmeggyőzőbben az egész evangélium tanít, honnan legyen szabad csak egyetlenegy helyet idéznünk: „Az isten lélek és a kik őtet imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádjál.“ (János ev. IV. 24.) Ennél világosabb s a keresztyénség istenének felséges voltaához méltóbb fogalom s meghatározás az ó-szövetségben alig található. Ezen istenfogalom és meghatározás egyszerű s könnyen érthetővé is tehető a gyermekre nézve, melyből kiindulva elvezettetik s megtanítatik aztán az Isten okos és helyes tiszteletének módjára is.

Nézzük a dolgot közelebről, úgy a mint az a gyermeknél végbe megy! Ugyanis hallván, sőt némileg fel is fogván azt, hogy Isten láthatatlan lélek, mert hiszen az I-ső és II-ik osztálynál még nem találkozott a szellem istennel, hogyan igazodik el, minő véleményt alkot magának? minő következtetést von le, ha egyszer elébe állíttatik az a szellem isten, ki az ó-szövetségi és így a zsidó történetekben láthatólag megjelent, beszél, élőszóval ígéreteket tesz, szövetséget köt stb., ez mindenesetre összezavarja a 9 vagy 10 éves gyermek gondolkozását, hiába aztán a magyarázat, fejtegetés, sőt ráparancsolás is, alig jó tisztába, melyik már az igazi Isten; az-e, kiről ő eddig mint láthatatlan lélekről hallotta apját, anyját és tanítóját beszélni? vagy az a szellem-isten, ki emberi módon tesz, beszél, a kinek fogalma az ó-szövetségben van kifejtve?

Mi egyáltalában nem vagyunk kedvelői a gyermek ismeret és érzelem világában előidézhető zavar megkockázatásával ragaszkodni ezen rendszerhez; nem vagyunk barátai a vallás tanításnál a hit fő tárgyát, t. i. az Isten fogalmát szemléltető módon állítani a növendékek elé, mert hiszen ez mig egyrésztől lehetetlen, másrészt a tanítás tárgyának méltóságával és természetével merőben ellenkezik. Erre nézve csak az tehetne kísérletet és csakis az olyan paedagogus vitathatná célszerűségét és kivihetőségét, a ki a „szellem isten“ fogalmának konkrét alakban való előállítását s megértetése kedvéért Herrman tanár bűvészi mutatványait is kész volna behozni a népiskolákba, a mennyibe a tanár ur által mostanában előállíttatni szokott lebegő törzs — melyet látni, hallani igen, de érinteni s megfogni nem lehet — ez időszert a szellem idézésnek legművészeibb mestersége; tehát még egyszer mondjuk, hogy a mi istenünk láthatatlan lélek és nem szellem.

Peterdy Károly,
esperes.

Sütő Kálmán,
főjegyző.

(Folyt. köv.)

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Becses lapja közelebbi számából, a hirdetések rovátában olvastam, hogy Pongrácz Lajos debreczeni papirkereskedésében mindenféle nyomtatványok, melyek anyakönyvi ügyekben a lelkész által használni szoktak, jutányos áron és rendszeren kiállítva kaphatók. Hozzá még a lelkészeknek melegen ajánlva is volt. — Én 100 darabot, a jegyzők által legtöbbször kívánt anyakönyvi kivonati mintákból a hagyatéki és örökösödési ügyekre vonatkozólag, azonnal meg is rendeltem. Megérkezvén a rendelvénnyel, elcsodálkozva látom, hogy én azt mint lelkész nem használhatom semmiféle kiadványhoz, mert a rovatok benne egyáltalán nem úgy vannak összeállítva, mint a hogy szükségesek, és a mint az eredeti anyakönyvbe vannak; és mégis a mintán ezen berekesztő szavak olvashatók: „Hogy ezen kivonat az eredeti anyakönyvvel teljesen és szóról-szóra megegyezik“ stb.

Már most kérdelem, a hiányzó rovatokat pótlólag írja be sűrű apró betűvel s az eredeti kihuzásával a lelkész, mikor kiállítja? Továbbá kérdelem, miért ajánljatik melegen valami üzleti ügy addig, míg annak használhatósága meg nem vizsgáltatott?

Tisztelettel kérem e néhány sort becses lapjába felvenni, s a kereskedő feleletét közölni, arra nézve, hogy hol vette ő a rovatoknak ilyen formáját, mely az anyakönyvvel szóról-szóra nem egyezik?

Tisztelettel Fekete-Ardó, 1885. ápril 1.

Sárkány Lajos,
ev. ref. lelkész.

Készséggel kiadtuk a fentebbi levelet, hogy írójának kérését teljesítsük vele s ha arra alólirt válaszol, az csak azért van, mert lapunk 7-ik számában ő ajánlotta a szóban forgó mintaiveket.

A harag rosz tanácsadó, ez most is bebizonyult előttem. T. Sárkány L. ur megkapván az általa rendelt 100 db. kivonati mintát, haragba jött, mert azokat nem találta alkalmasoknak s nem vizsgálván meg azok használhatóságát, mindjárt tollat ragad s ír reánk egy haragos levelet, melyben a lényeges dolgokat mind felforgatva, olyat mondhat velünk, a mit mi nem irtunk. Ő — de hát ez lényegtelen — Pongrácz urnak általunk jól jelzett keresztnevét Lajosra bémálja. Ezt ha tehette azonban, abban már nincsen igaza, mintha mi azt mondtuk volna, hogy P. ur papirkereskedésében „mindenféle nyomtatványok, melyek anyakönyvi ügyekben a lelkész által használni szoktak, jutányos áron és rendszeren kiállítva kaphatók.“ Kérem, hol van abban a pár ajánló sorban szó mindenféle nyomtatványokról, jutányos árról, rendszeren kiállításról?! Azután meg a két minta közül melyik alatt van megírva a „teljesen és szóról-szóra“ határozó? Külön-külön igenis ott van, de én együtt nem látom őket. A harag tuloztat velünk s a tulzás mellett igazságról szó sem lehet.

Különben a levél éle abban kulminál, hogy miért ajánlunk mi melegen (kérem, csak: szíves készséggel) valami üzleti ügyet addig, míg annak használhatóságát meg nem vizsgáltuk? Komoly s ha van alapja, méltán vádoló kérdés. De hát nincsen egy

porszemnyi alapja sem. Fölkéretvén ugyanis Prcngrác ur által ivernek ajánlására, a debreczeni anyakönyvvezető lelkészi hivatalnál, azután egy illetékes városi tisztviselőnél jártam utána a szóban forgó ív használhatóságának s mindketten tökéletesen jónak találták azt. Most meg a fentebb közölt levél olvasása után magát az ilyen árva- és hagyatéki ügyekkel foglalkozó árvaszéki jegyzőt kerestem föl s ő is igen jónak találta e mintát, csak azt kifogásolván, hogy sok benne a rovat, mert a „vallás“ rovatra nem volna szükség. Elmondta, hogy ilyen ügyekhez a bővebb kimutató teljesen fölösleges s láttam, tudom, hogy a debreczeni ev. ref. lelkészi hivatal, mely naponként 5—6 ilyen kivonatot kénytelen adni, vonalozatlan, fél ivnyi papíron a szülék nevének jelzésével és pusztán a gyermekek születési adatainak bejegyzésével állítja ki az árva- és hagyaték ügyekhez a kiskorúak érdekében szolgáló bizonyítványait. Kérdelem már, ha ez elég Debreczenben, miért nem elég Fekete-Ardón, miért volna ottan az egész anyakönyvi kivonatra szükség? De meg ha az állam által kiadott VIII. számú családi értesítői mintának rovatai teljesen elütnek azon anyakönyvek rovataitól, melyekből összeállítottak és mégis az van aláírva: „az anyakönyvekkel teljesen összhangzó“: miért ne volna a másik mintánál igaz, hogy a rajta levő kivonat az eredeti születési anyakönyvvel szóról-szóra megegyez?! — ha hozzá érted, hogy a kiirt adatokat illetőleg.

A harag rosz tanácsadó, mert másokkal ugyan kibékül utána az ember, de magának kénytelen azt mondani: „Si tacuisses“

Csiky Lajos.

Könyvismertetés.

Utmutatás a keresztyén vallás népiskolai tanítására. Második kötet. Vezérkönyv az ev. ref. vallásu elemi iskolák V—VI. osztályaiban tanítók számára. Pályadíjat nyert mű. Irta Kovács Lajos, tanítóképezdei tanár. Ára 55 kr. 1885. Nyomatta Hornyánszky Viktor Budapesten.

Nézetünk szerint a legkitünőbb paedagogusra nézve is igen nehéz feladat a jó vezérkönyvkészítés s abban kulminál a neveléstani képzettség, ha ez valakinek derekasan sikerül. Lapunk legközelebbi számaiban Kovács L. ur vezérkönyvei közül az első kötetnek ismertetését adtuk s ha most meg már a másodikkal foglalkozhatunk, úgy kell tekintenünk a szerzőt, mint kitünő szakképzettsége mellett fáradhatatlan munkásságu író. Tisztelettel üdvözljük a mi tisztársunkat és barátunkat, ki egyházkerületünk által pályadíjjal koszoruzva, főiskolánkra is fényt áraszt.

Szerzőnek keresztyén vallástani kézikönyvét alólírott ismertetvén, örömmel veszi kezébe a tollat az ahhoz készített vezérkönyv ismertetése végett is s ha ezt röviden teszi, ez csak azért van, mert nem talál benne semmi különösebb kifogásolnivalót s a mi nagyobbat mégis talál, annak okát meg a szerző saját intenciájában véli feltalálhatni.

A 167 lapra terjedő, tiszta nyomásu s Csáthy Károly

debreczeni könyvkereskedő bizományosnál s általa minden könyvárusnál kapható vezérkönyv sorba veszi s mély alaposággal analizálja és újra synthetizálja mindazt, mi a kézikönyv bevezetésében s három részében a vallásról, a kijelentésről, a szentírásról, a kijelentett vallásokról, a keresztyén hit igazságairól, a keresztyén élet törvényeiről s az egyházzal mondatott s mindezekhez tanítási mintákat is csatolván, valóban kitünő segédeszközt nyújtott tanítóink s minden, a vallás tanításával foglalkozók, sőt általában a paedagogusok kezébe.

Kiváló jellemvonása e műnek, hogy a fát nem akarván gyökerétől elszakítani, a hittani igazságokat és az erkölcstani elveket mindenütt egymásra vonatkoztatva tárgyalja, a mi által egy véghetetlenül fontos keresztyén paedagogikai elvet visz keresztül. Minden tárgyat kellő tájékozással bevezet, s miután előbb kifejti, azután a kézikönyvben előadott anyagban összegezi, majd ebből kérdéseket alköt s végül minden egyes tárgynak dispositióját adja meg. Bölcs elvek jól víve keresztül! Még a felnőttek előtt tartott oktatásunknál sem szabad egyszerre in medias res vágni, ajtóstól a házba rohanni; ott is szükség van tárgyunknak kellő kifejtésére; katechesist meg képzelnünk sem tudunk az akromatikus, a közlő, az előadó tanforma nélkül, mely azonban csak úgy jó, ha kellőleg egyesül vele az erotematikus, a kérdő tanforma s ezt látjuk Kovács L. vezérkönyvében, ki mint látszik, nagyon jól tudja azt a paedagogikai, vagy katechetikai axiomát, hogy a kérdezés ugyan általában véve nem nehéz, de a jól kérdezés meg épen nem könnyű dolog s úgy kérdeztet, hogy az általa adott kérdések mindig a már tudotthoz csatlakoznak s hogy azokra legtöbb esetben nem elég az „igen“, vagy „nem“ felelet. Jól teszi azt is, hogy végül dispositiókban tárja a tanító s általa a tanítványok elibe egy-egy tárgyának mintegy a magvát. És ha végre azon szempontból készítette művét, hogy a tanítókat ne kösse meg, hanem csak inkább tájékozza, de — mondjuk ki mi, hogy a legbölcsebb elvek alapján tájékozza, ezzel is csak tetézi könyvének érdemes voltát.

Már fentebb célzottunk arra, hogy lehet igenis e műben valami kifogásolnivaló, de a mit a szerzőnek általunk talán jól sejtett intentiója azonnal elenyésztet, hogy t. i. a konfirmációra előkészítő és ezzel együtt az egyházzal szóló részt nem fejtegeti oly részletesen, mint az előbbi részeket. Valószínűleg azért teszi ezt, mert úgy tudja, hogy a konfirmációra előkészítéssel a magasabb paedagogikai és methodikai elvek birtokában levő lelkészeknek kell foglalkozniok és mert az egyháztörténelem tanításának methodikájával s így ismételnünk nem akar.

Különös érdeklődéssel olvastuk és tanulmányoztuk át azon tanítási mintákat is, melyeket könyve végén ad s azon meggyőződéssel tettük le kezünkben a művet, hogy a tiszántuli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványai, e 4-ik számban egy igen-igen értékes munkával szaporodtak s e nézetünket egyáltalában nem módosítja az sem, ha például ahhoz, mit a 129. lapon a keresztyén szó eredetéről mond, hogy t. i. az a szláv kresztyán szótól származott, szerettük volna a teljes igazság kedvéért hozzá tétetni azt is, hogy ez a szláv szó pedig a görög vagy latin christianus-tól vétetett. Ilyen és talán még néhány más csekély-

ség mit sem von le a munka értékéből. Szerzőjét még egyszer tisztelettel üdvözöljük.

Magyar Styl. Réthy László. Budapest, 1885. A kadémiái könyvkereskedés (Knoll Károly és Társa.) Nyomatta Hornyánszky Viktor. Szerző, mint a legtöbb lap referációjában is olvashattuk, mélyreható, philosophiai képzettségre is valló szakértelemmel kezeli tárgyát, mely főként a szakembereket igen közelről érdekelheti. A rendkívül csinos kiállítású könyvecske ára nincsen jelezve.

Csiky Lajos.

A szatmári egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Tartatott Szatmártt, Márczius hó 26. és 27. napjain, Kiss Áron esperes és Izsaák Dezső e. m. gondnok elnöklése alatt. Előzőleg — 24. és 25-dikén — a tanügyi bizottság, számoltatószék ülésezett ugyanott.

A közgyűlést esperes ur szép és lélekemelő imával megnyitván, fölolvassa terjedelmes, nagy gonddal egybeszerkesztett, s az egyházmegye szellemi, valláserkölcsei, s anyagi állapotát visszatükröző jelentését, kiemeljük belőle a következőket: Lélek szám az e. megyében 44,512; házasult 428 pár; visszaházast 28; tvtelen 44; született 1804, melyből 204 tvtelen; meghalt 1306; hozzánk áttért 34, tőlünk áttért 24; 6—12 éves tankötelesek száma 4779, ebből feljárt 4113, isk. idő előtt elhalt 327, nem járt 326; 13—15 évesek vannak 1819, ebből feljárt 348, nem járt 1471; van 76 iskolánk 84 tanteremmel, 10 iskola tarthatatlan állapotban.

Az egyházas érzület, egyesek áldozatkészsége s kis egyházaink iparkodása bizonyosságul egész sorozatát volt alkalmunk hallani kisebb nagyobb adományokról, kézi munkával szerzett eklézsiális bonumokról, építkezésekről. Így néh. Kerekes Lászlóné urhölgy Angyalosnak 200-frt hagyományozott, Gróf Barkóczy Ilona (r. kath.) Hermánszegnek 50 frt értékű haranglábbhoz való fát, Kelemen Józsefné Csekének urasztali terítőt, Tukacs Anna Majtisnak urasztalát, terítővel ajándékozott; szereztek s építkeztek, Atya, Cs.-Bagos, Csaholcz, Cseke, Csécse, F.-Darócz, Nábrád, Majtis — 10 öl hosszú, 5 öl széles téglalapon faszindelyes csinos iskolát 1300 frt erejéig; Panyola templomtetőt festetett 75 frtért, Semlyén kétmázsás harangot öntetett 315 frtért stb. Elöljár a gyarapításban Szatmár-Németi. A szatmári kisebb nagyobb adományoknak száma légió. Mindezek örvendetes tudomásul szolgáltak; az öröm fokozódott, midőn a Szatmár-németi gymnázium VII—VIII. osztálylyal leendő kibővítésére megindított mozgalom mult évi eredményét 8864 frt 24 krban feltünteté az esperesi jelentés; az adományozók neve között első helyen ragyog egyházkerületünk érdemes főgondnoka Vályi János ur 1000 frttal, egyházmegyénk derék gondnoka Izsaák Dezső ur 500, Degenfeld gróf 400, Dr. Farkas Antal 200 frttal, — minek hallatára hálás éljenzésekbe tört ki az egyházmegye gyűlése. Nem kevesebb elismeréssel fogadta közgyűlésünk tiszta-füredi lakos Balogh Istvánnak, a matolcsi egyház részére, nevelési czélokra tett 400 frtos alapítványát, az áldozatkészségtől folyvást lángoló Lehóczky János szatmári lakosnak az egyházmegyei lelkészi

és tanítói gyámintézet javára adott egy darab magy. kir. 50 frtos névértékű sorsjegyet.

Tudomásul vétetvén az esperesi jelentés, a kegyelet adóját sietett egyházmegyénk leróvni egyetemes magyar ref. egyházunk mult évi két nagy halottja, Nagy Péter erdélyi püspök és Gr. Lónyay Menyhért dunamelléki egyházkerületi főgondnok közöttünk mindenkoron élő, egyházunk történetében nagy és szép tettekkel ragyogó, az időnek végéig el nem enyészhető dicső emléke iránt. A kisebb körben szerényen de becsülettel munkálkodó Kerti Albert tunyogi tanító, s Farkas Benedek előbb vámos oroszii, majd 32 éven át a tyukodi egyházban lelkészkedő atyafi elhunytá fölött, szinte érezteté fájdalmát egyházmegyénk.

Ezek után a márczius 1-én tyukodi lelkészszé elválasztott Gönczi Sándor szatmári s. lelkészt, ujonnan nyert állásában megerősíti a közgyűlés. Minthogy azonban kétség merült föl az iránt, vajjon nevezett atyafi, ki még nem töltött be a 2-ik vizsgájától számított két évi gyakorlatot, jelölhető volt-e nevezett állomásra, s a mennyiben a segédlelkészek szolgálati idejének megállapíthatása eltérő nézete-két hozott felszínre: megkerestetni határozottat az egyházkerület annak minden kétséget kizáró, szabatos praecisiorzására. — Szőnyegre kerülvén a segédlelkészek helyzetét javítani szándékolt, és segédlelkészi állomások mikénti szervezését körül író esperesi kar „vélemény“-e: amaz indítvány ellenében, hogy t. i. az 5000 lelken alóli 2000—3000-es egyházakra nézve is kötelezőnek mondassék ki a kápláni állomások szervezése — noha a gyakorlati lelkészet minden ágának lelkiismeretes művelése érdekében ez állomásokra égető szükség volna; s indítványozó igaz eklatánsan tünteté föl e tekintetben a külföldi egyházak mögötti elmaradásunkat, — mert hát bölc és körültekintő férfiak szerkesztették a „Véleményt“ s ne akarjuk mi „annak szerkezetét megbomlasztani“ — az esperesi kar „Vélemény“-e egész általánoságban elfogadtatott. — A szokásos éventei adakozások rovata kevesbítetteti véleményeztetik; a lelkészi hivatalok által „Családkönyv“ szerkesztendő; az egyházkerület nyomtatványaiért jövőre „nem fizetünk“; a debreczeni tanárok választására vonatkozó ismeretes indítvány nem fogadtatott el. E határozmányok után tiszt. Mártha József cs.-bágyosi lelkész ur áll vala elő indítványával, mely is azt tartalmazá, hogy egyházmegyénk, a konventnek, püspökeink és főgondnokaink felsőházba mehetése fölött mondott határozatát — „rosszalja.“ Sajnos, hogy ez elvi jelentőségű kérdés traktálásába — bár magának az indítványozónak szép készsütségre valló s intelligentiával való előadott indokolása szinte méltánylást érdemel vala — nem akart bemenni, nem is ment be a közgyűlés. Protestáns elveink szellőztetésére, izmosítására nagy szükségünk van. S az a közönség, mely egyházmegyénk gyűléseinek nagy részét teszi — az egyházak képviseletében levén ott — jobb alkalmat nem találhat nézeteinek, fogalmainak tisztázására, mint ezuttal is kínálkozék vala. A priori fel kellett tennünk, hogy az az indítvány abban az alakban menthetetlenül elbukik. Mindegy; megmaradt volna nyereségül a tanulság, mit közgyűlésünk e momentuma nyújtott volna. A gyors menés nem mindig jár előnnyel, a jól használt percz lassítva gyümölcsöz.

Az időközben hármastagu bizottság által felbontott tanácsbiróságra s jegyzőségre — mindkettő világi — beadott szavazatok eredménye annyi próba után is semmi.

Ujabb szavazásra kitűzettek: Szilágyi Kálmán, Dienes Dezső, Galgóczy Zsigmond, e. m. tanács biróságra; jegyzőségre: Bakó Lajos, Bakó István, Herman Mihály.

A 26-diki délelőtti ülés legérdekesebb tárgya volt még: Sonkád „fogyasztási egylete.“ A községben föllállítják az egyesületet, lelkész vezetője, éitető lelke; tanító sympathizozik vele, s följajánlja számára — mig sonkádi tanító — saját egyik szobáját rakodó helyiségnek, s kiadó boltnak. Az egyesület virágzik. Kilátásba tett jövedelme egyházi és iskolai czélokra praelimináltatik. Bezzeg! De elfelejtett tiszteletes ur egyet: a presbyterium engedélye folytán közüzleti célra átalakított iskolaszoba, nem a tanító uramé, s nem is a sonkádi eklézsiáé kizárólag; édes mindnyájan tartunk hozzá annyi jogot, a mennyire reformátusok vagyunk, s mint ilyen fölött felettes hatóságunk is rendelkezik. Ha csak egyszóval érinti vala közakarajjukat egyházmegyénk előtt, nem leendett alkalma martyrkönyvet hullatni a nt. canonica visitationak drákói szigora miatt, melylyel — esperesi felhatalmazás folytán — lendületes egyesületök ajtaját bezárolta vala. Kedves kollégám! Hidd el: a jó igyekezetnek is korlátot emel — a rend.

Minek utána oly sok tárgy „elfogyasztatott“, és még annyi várt „fogyasztásra“: „a sonkádi fogyasztási egylet“ mellől fölkerelkedett a nagytiszteletű egyházmegye, s a kasszinó vendéglőjének izletes ebédje mellé telepedett. Fűszerezte ebédünket két talpraesett köszöntő az érdemes és fáradhatlan elnökségre; a többi toaszt mind benrekedt, sietünk vissza a lelkészi gyámintézet gyűlésére, melyen az alapítóke nevelése céljából az a végzés hozatott, miszerint a már korábban megállapított 1 kros éventei részvénydíj befizetése, e mostani évtől kezdve perpetuáltatik.

A délután megnyílt közgyűlés nagy solemmitással hallgatá egyházmegyei gondnokunk amaz indítványát, miszerint a mi „őszi Áronunk“-nak, annyiaktól szeretett esperes urunknak 25 éves esperességét jubilálnók meg. Ritka egyetértéssel mondánk Áment az indítványra, nem csak, hanem bizottságot neveztünk, időt tüztünk, és most már várva várjuk a napot, a midőn fényes elismeréssel adózunk esperesünknek, lankadatlan kitartásáért, fáradozásaiért; a jó Istent pedig kérni fogjuk, hogyha eddig megáldotta vele egyházunkat, egyházmegyénket, tartsa meg őt még soká — soká!! A jubileum — az őszi közgyűléskor leend Szatmáron.

Földesi Péter.

K ü l f ö l d.

Skócia fővárosában Edinburghban, még a mult év végén alakult egy bizottság, mely azt a nagy és szép föladatot tűzte maga elé, hogy a fennálló három protestáns egyház egyesítésére előkészítő lépéseket tesz. Az egyesülés akadályai, — a bizottság egyik szóvivője szerint, — egyáltalán nem elvi kérdések körül forog. Aztán az egyházak jelen helyzete anyira kedvez az efféle kísérleteknek, a mennyire eddig még soha nem kedvezett. Mindössze az okozhat némi aggodalmat s támaszthat ellenszegülést, hogy az államegyház perhorrescálja az u. n. szabadegyház önkéntes adózási rendszerét, — mely szerint az egyház minden szükségait a hivek szabad adománya fedezi. Hamarább is várható a másik két egyháztest — a „Free“ — és „United Presbyterian Church“

— egyesülése. A tervezet szerint, nyilvános nagy gyűlést tartanak Edinburghban s a cél szem előtt tartásával megállapítják s szövegezik a különböző nézet eltéréseket, aztán megvonják az egyesülés keretét. A jövő májusban tartandó egyetemes gyűlés fog majd dönteni a fontos kérdésben.

A skótok közt alakult „Vasárnapi egyesület”, a nyugalomnap megtartásának szigorán akart enyhíteni. Blackie, — ki az edinburghi egyetemen korábban a görögnyelv tanára volt, — az egyesület megbízásából, egyik vasárnap estvéjén, Glasgowban előadást tartott „a skót szerelmi dalokról.” A naphoz nem illő tárgy választásával azonban megjárta, mert a mellett hogy eljárása általános visszatetszést szült s ellen-szenvet költött a vallásos skótok közt, még a politikai lapok is tapintatlanságot vetettek a szemére.

Angol lapok közlik az érdekes hírt, hogy Robertson Smith, — ki a szabad egyház Aberdeni kollégiumából, — hol a hébernyelv tanára volt, — a skótok vallásos érzületét sértő eszméknek a tanuló ifjuság közt terjesztése miatt — elbocsátattott, — ez idő szerint Cambridgeben lakik, hol összesen 2 az az két hallgatója van. Pedig elbocsátásakor attól féltek, hogy a szigorú eljárás sokkal nagyobbá fokozandja népszerűségét.

A Karlsruhe-i törvényszék érdekes pörben hozott f. é. január 18-án ítéletet. A pör tárgya az volt, hogy Wilms — a ki Heidelberg városában rom. kath. lelkész, követelőleg lépett föl az egyetemen, a katolikus alapítványi bizottság ellen, s nem nyugodván meg ennek eljárásán, panaszt emelt a törvényszék előtt. Ez ugyan kevésbé érdekelné minket, mint a törvényszéknek az ítélet folyamán tett ama nyilatkozata, hogy Dr. Riex heidelbergi s katolikus lelkész, ép oly joggal viseli a városi kath. lelkész czimet, mint Wilms ur, ergo a tisztán katolikus lelkészt illető jogokat vele egyenlően s megosztva élvezheti. A bádeni nagy hercegségben tehát már tisztázva van a római és ó-katolikusok közt eddig annyi harcra okot adott elvi kérdés.

t

Különfélék.

Máramaros szigeti ev. ref. főgymnasium részére 2000 forint államsegély utalványoztatott a vallás- és közoktatásügyi miniszter által.

Megjelent „A bihar-diószegi ev. ref. egyház multja és jelene,” egyháztörténelmi monographia, írta Molnár János, a diószegi ev. ref. egyház egyik rendes lelkésze. Nagy-Várad, 1885. 8-adrét, 324 lap. Ára 1 frt 50 kr. — Örömmel üdvözljük szerzőt nagy gondnal, szakértelemmel egybeállított monographiájáért, addig is mig azt részletesen bemutatnók és ismertethetnók. — Ajánljuk a művet magyar prot. egyháztörténelmünk munkásai és egyházi életünk multja iránt nemes érdeklődéssel viseltető protestáns olvasó közönségünk figyelmébe.

Methodius a hagyomány szerint 885. ápril 6-án halt meg, halála éve biztosan nem tudatik; őt szokták a szlávok apostolának nevezni, noha tulajdonképen a bolgár, morva és cseh népfaj keresztyénítése főérdeme. Mehlerad városkában fekvő kolostor az ünnepély központja, hová az alnépből ezer

és ezer zarándok vonult s ápril 6-án mise tartással, tüzi játékokkal, kivilágítással tüntették ki a napot. Ugylátszik a Rómához átpártolt katolikus szlávok buzgólkodnak főleg a részvételben, mert Methodius a német birodalom és pápai hatalom nyomása alatt, mint Morva érsek, a keleti egyháztól átpártolt a nyugotihoz, s főtényezője lett a szlávok valóságilag kétfelé repesztésének. Éltében üldözés tárgya volt mindaddig, mig Rómának meg nem hódolt. Egy darabig lakott Pannoniában is és Nyitrán hivataloskodott. A keleti vallású szlávok semmiesetre sem rajonghatnak emléke iránt annyira, mint a katolikus szlávok; ezek is elfelejtették, minő erőszakkal ragadták el tőlök az istentiszteletben kezdetben engedélyezett nemzeti nyelvet és liturgiát, a miért őseik szenvedtek, most a hitcserét dicsőítik, így változnak az idők s benne az emberek!!

Schwarz Károly, general-superintendens és udvari hit-szónok márczius 25-én meghalt Gothában s kibült tetemei márczius 28-án tűzben hamvasztattak el. Egy német lap kíváncsiskodva azt kérde, vajjon a protestáns-egyletesek követik-e ebben is vezetőjük példáját? Különben e halottra még visszatérünk.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel**. Szerkesztőtársak:

Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázati hirdetmény.

A makói ev. ref. egyház, — az egyik segédlelkésznek rendes lelkészszé lett megválasztása folytán, — az újtemplomnál megürült segédlelkészi állásra, — ezennel pályázatot hirdet.

A segédlelkész, azonkívül, hogy a rendes lelkészszel felváltva, hetenként minden lelkészi szolgálatot teljesít, halottakat temet, a canonicus órákon predikál, nagy ünnepeken a legátusi teendőket is végezni s a confirmándusokat oktatni köteleztetik.

Fizetése 600 forint, palástdíj nélkül és egy szobából álló lakás a paróchián.

Felmondási idő, mindkét fél részéről, fél év.

Pályázni kívánók, okmányokkal felszerelt kérvényüket, f. évi ápril 16-ig küldjék be, kik is a templom rossz akusztikájára való tekintetből, a majdan tudomásukra hozandó időben, maguk személyesen leendő bemutatására is felkéretnek.

Kelt a makói ev. ref. egyház 1885. évi márczius hó 27-dikén tartott üléséből.

2—2 **A makói ev. ref. egyház előjárósága.**